

TUDNIVALÓK A SZÓTÁR HASZNÁLATÁHOZ

Címszó

Címszóként alapvetően szóköz nélkül írandó német szóalakokat tartalmaz a szótár. A szóközzel írandó kifejezések az első alkotórész szócikkében szókapcsolatként jelennek meg. A német címszavak sorrendje a német lexikográfiai konvenciókhoz igazodik, azaz nem különülnek el az umlautos betűk (ä, ö, ü) az umlaut nélküliektől. Egyes alakok egymás után kétszer vagy többször is szerepelnek címszóként, felső indexszámokkal ellátva. Ezek olyan azonos alakú címszavak, amelyek vagy teljesen különböző jelentésűek (azaz homonimák), és esetleg különböző szófajúak is, vagy egymáshoz közeli, netán azonos jelentésűek, de nyelvtani tulajdonságaikban (ragozás, nem stb.) eltérnek egymástól.

A címszavak között – szürke színnel nyomtatva – olyan írásváltozatok is szerepelnek, amelyek a 2006-ban lezárult német helyesírási reformfolyamat következtében már elavultnak számítanak. Ha a régi és az új írásmód betűrend szerint ugyanarra a helyre esik, akkor a régi változat közvetlenül az új írású címszó mellett szerepel (pl. *r Fluss* ← *Fluß*). Egyéb esetekben a régi írású szó egy utalás címszavaként jelenik meg, amely az új helyesírási címszó szócikkéhez irányít (pl. *rau* → *rau*). Minden szó, amelyben három azonos betű kerül egymás mellé, kötőjellel is írható (pl. *e Schifffahrt* vagy *e Schiff-Fahrt*). Szótárunkban e két változat közül általában csak a kötőjel nélküli szerepel.

Kiejtés

Szögletes zárójelben megadott fonetikai átírás általában csak olyan idegen szavak mellett szerepel, amelyek kiejtése nem felel meg az általános német betű–hang-szabályoknak. Amikor csak a szó egy részének kiejtését adjuk meg, az elhagyott rész helyét kipontozzuk. A kiejtés megadásához a nemzetközi fonetikai ábécét használjuk.

Alaktani adatok

A címszavak mellett megadjuk a szófaj rövidítését is. Az egyszerű főneveknél és a gyakoribb összetételeknél általában a teljes szótári alakot adjuk meg a címszó után csúcsos zárójelben. Így járunk el azoknál az összetett szavaknál is, amelyek utolsó tagja többjelentésű lehet (homonimák eltérő szótári alakokkal). A rendhagyó ragozású alapigéknél megadjuk a kulcsalakokat, az előképzős és összetett igéknél pedig <rh.> rövidítés jelöli, hogy rendhagyó ragozású igéről van szó. Azoknál az igekötős igéknél, ahol nem egyértelműen eldönthető egyéb szabályok alapján, hogy a harmadik alakjukat ge-vel vagy anélkül képzik, jelezzük, ha nincs ge-: <ge> – ezekben az esetekben általában két homonimáról van szó, és a hangsúlytalanul ejtett igekötő nem válik el.

Vonzatok

Indokolt esetben megadjuk a címszó vonzatkeretét. Ilyenkor mindig megadjuk a magyar szavak vonzatát is. A vonzatot abban az esetben nem adjuk meg külön, ha a címszónak és ekvivalensének egyaránt tárgyesetű vonzata van: ilyenkor az *Akk* (Akkusativ) rövidítést helyettesíti a *ts i* (tárgyas ige) információ.

Minősítés és magyarázat

A szótár mintegy kilencven szakterületi minősítést használ, de ezek a minősítések nem tekintendők szakmai jelzetnek. Segítenek a szakterületi besorolás megállapításánál, de szótári minősítésként kissé eltérő funkciójuk van. A minősítések a címszavak, egyes jelentések vagy szókapcsolatok használati körét egyértelműsítik, és sok esetben korlátozzák. Általában ott szerepelnek minősítések, ahol egy szónak több jelentése van, és eltérő jelentéseiben más-más szakterületen használatos. Az általános jellegű és számos szakterülethez is besorolható szavaknál a legtöbb esetben nem szerepel minősítés, hogy ne szűkítsük feleslegesen a használati kört. Magától értetődő esetekben is gyakran mellőztük a minősítés megadását. A szótárban nem csak szakterületi minősítések szerepelnek, hanem például stílusbeli (*közb, hiv, pejor* stb.) vagy regionális használatot jelzők is (*A, dn, S, region* stb.). Ahol további pontosítás szükséges, ott a minősítések után, magyarázatként – szögletes zárójelben, dőlt szedéssel – jelennek meg a további információk.

Célnyelvi megfelelők

Ha a címszónak több jelentése van, az ekvivalenseket ennek megfelelően csoportosítva rendeljük hozzá. E csoportok egymásra épülő szinteket alkotnak. A közel szinonim ekvivalenseket a legalsó szinten vesszővel választjuk el egymástól. Ha e sorozatból egyes ekvivalensek jelentése markánsabban elkülönülne a többitől, akkor pontosvesszőt teszünk közéjük. Eggyel magasabb csoportosítási szintet képviselnek a jelentésváltozatok, amelyeket félkövér arab sorszám jelöl (**1.**, **2.**, **3.** stb.). A legfelső szintet a nyelvtani tulajdonságok szerint felállított jelentéssztyályok képviselik, amelyek jele a félkövér római szám (pl. **I.** *ts i, h.*; **II.** *tn i, h.*).

A szókapcsolatok

A szócikk forrásnyelvi adataihoz sorolhatók a címszóval alkotott szókapcsolatok is, amelyek félkövér szedéssel szerepelnek a szótárban. A szókapcsolat ekvivalensét normál szedéssel adjuk meg. A szókapcsolatnak saját minősítése is lehet, amely a német szókapcsolat után áll. Ha a szókapcsolatnak különböző jelentései vannak, ezeket kisbetűs római számokkal jelöljük (*i.*, *ii.* stb.).

Az utalások

Az utalásokat egységesen jobbra mutató nyíllal jelöljük. Utalás történhet egy címszótól vagy annak valamelyik jelentésétől egy másik címszóra vagy annak valamelyik jelentésére.